

**Дивосвіт Гната
Хоткевича**
(1877-1938)

Коли роздумую над життєвою долею Гната Хоткевича, гортаю сторінки численних його творів – завершених і тих, що дійшли до нас в уривках, мене охоплює почуття подиву й радості : скільки корисного зробив для свого народу цей непересічний письменник, театральнo-музичний діяч, який глибокий слід залишив він в історії нашої культури, а з другого боку, мучить його душу трагедія, що є частиною трагедії української радянської літератури, переслідуваної, гнаної і розстрілюваної в страшні часи сталінщини. Серце стискається від болю над його трагічною долею. В'язень царських тюрем став жертвою беріївських таборів смерті! Скільки міг він ще дати своєму народові, скільки його творчих планів у тих антилюдських умовах не змогли стати реальністю, в тому числі й найбільший твір письменника «З сім'ї геніїв» - тетралогія про Шевченка.

Десь у глибині змученої душі письменника в ті чорні час, страшні дні жевріла надія, що, може, епопея про Шевченка врятує його від трагедії. Цькований і переслідуваний, Г. Хоткевич 1937 року звертається до президента АН УРСР з листом допомоги йому вижити, дати змогу завершити працю над великим полотном про Шевченка. Але що міг зробити в тих умовах навіть президент АН УРСР? І покотилася голова козацька, і випало з чесних рук перо...

Чверть століття його ім'я не з'являлося в пресі, не друкувалися твори. Та хіба тільки його? Після реабілітації письменника виходить кілька книжок українською мовою. 1966 року з'являється двотомне зібрання спадщини Г. Хоткевича – найповніше з післявоєнних видань, - і знову настає перерва в освоєнні творчого доробку письменника... Тому-то не може не радувати задум видавництва «Дніпро» випустити п'ятитомне зібрання художніх творів Г. Хоткевича в 1992-1994 рр.

Федір Погребенник

Творчість Гната Хоткевича високо цінував прикарпатський історик, краєзнавець, дослідник Петро Арсенич (1934-2017). Пропонуємо ознайомитися з частинкою книжки Петра Арсенича, де розповідається про активне громадське життя та творчість Гната Хоткевича присвячені Гуцульщині.

Петро Арсенич

ГУЦУЛЬЩИНА В ТВОРЧОСТІ ГНАТА ХОТКЕВИЧА

Серед етнографічних груп українського народу гуцули здавна привертали увагу багатьох діячів культури, письменників, вчених. На Гуцульщині написали свої невмирущі твори Іван Франко, Михайло Коцюбинський, Юрій Федькович, Ольга Кобилянська, Михайло Павлик, Осип Маковей, Марко Черемшина та багато інших.

Поряд із згаданими письменниками, а також видатними фольклористами В.Гнатюком і етнографом В. Шухевичем багато зробив у справі дослідження і популяризації Гуцульщини Гнат Мартинович Хоткевич (31.12.1877 – 8.10.1938) – відомий український письменник, мистецтвознавець, композитор, літературознавець, режисер, артист, історик і громадсько-культурний діяч.

Життя і літературна творчість Гната Хоткевича детально висвітлена в передмові Ф.Погребенника до двотомника творів Г. Хоткевича (Київ, 1966 р.) та численних статтях.

Історією створеного Хоткевичем самобутнього Гуцульського театру та його діяльністю теж займалися ряд вчених. Заслуговують на увагу розвідки дослідників Р.Кирчіва, Ф.Погребенника, С.Ковальчука, В.Стеф'юка та інших. Фольклористична діяльність Хоткевича на Гуцульщині висвітлена у дисертації та статтях Алли Мельничук. Тому ми зупинимося в основному на характеристиці тих моментів в етнографічній діяльності Хоткевича, які випали з поля зору згаданих дослідників.

У 1900 р. після закінчення Харківського технологічного інституту Г. Хоткевич працював інженером на Харківсько-Миколаївській залізниці. На початку 1906 р., уникаючи арешт за участь у боротьбі з царським самодержавством під час революції 1905 р., він емігрував при допомозі Лесі Українки до Галичини. Тут зумів швидко «одомашнитися», і галичани полюбили цього рухливого письменника і громадського діяча. Він встановив товариські стосунки з письменниками Іваном Франком, Михайлом Павликом, Ольгою Кобилянською, Наталею Кобринською, Василем Стефаником, Осипом Маковеем, фольклористом Володимиром Гнатюком, художником Іваном Трушем та іншими прогресивними діячами культури.

«Про Галичину і галичан zostалися в мене найкращі спогади, я полюбив і цей край і тих людей», - писав згодом Хоткевич у своїй біографії.

Галичан письменник знайомив з революційним рухом і кобзарським фольклором. Про роль бандури в його житті того періоду він писав: «В Галичину приїхав» яко наг, яко благ, яко несть нічого». Але з бандурою. Голубонько бандуро! Служила ти мені в чумацтві, служила в козацтві, послужи ж ще і у бурлацтві. І вона, спасибі їй, послужила. Бо з літературного заробітку бісового батька хліба б їв» (Г. Хоткевич. Моя автобіографія. – Твори, т.1, Х.1928, с.24).

Впродовж 1906-1912 рр. Хоткевич об'їхав з концертами як бандурист більшість міст Галичини і Буковини. Як засвідчує преса і спогади сучасників, глядачі з великим захопленням слухали незвичну в цьому краю гру на бандурі і під її акомпанемент виконання Хоткевичем маловідомих на Західній Україні козацьких, гайдамацьких і сатиричних пісень.

Виявлена нами програма «Тексти дум та пісень з концерту Гната Хоткевича, видрукована в м.Косові, підтверджує повідомлення в пресі про те, що Хоткевич розпочинав концерти думами «Буря на Чорному морі», «Про смерть трьох братів біля річки Самарки». Потім виконував гайдамацькі пісні «Про швачку», «Про Харька», козацькі: «Ой, на горі горить», «Ой, під лісом та під Лебедином», «Ой, та спився козак». З пісень сатиричних Хоткевич віртуозно виконував: «Дворянка», «Кисіль», «Явтух».

Високу виконавську майстерність Хоткевича як «Кобзаря в дослівнім значенні сего слова відзначали в своїх статтях І. Франко, Н. Кобринська, композитор С. Людкевич. Виступи Хоткевича викликали велике захоплення серед широких кіл громадськості Галичини і Буковини. Літературознавець Ростислав Заклинський у своїх неопублікованих спогадах згадував про його виступ в Станіславові так: «...Концерт Хоткевича в супроводі бандури відбувся у великій залі міського театру. Приміщення було переповнено слухачами. Присутні з ентузіазмом вітали Хоткевича... Особливо вбилася в пам'ять народна українська гумористична пісня про Солоху. Гнат Хоткевич майстерно підкреслював гумористичний бік пісні мімікою обличчя та легкими рухами тіла. Зала гриміла оплесками і викликами на сцену письменника-артиста».

Юра Соломійчук, кошовий «Січі» в Жаб'ю, Михайло Гапчук, кошовий «Січі» в Жаб'ю-Слупейка, в одній із газет повідомляли: «Концерт Гната Хоткевича, бандуриста з України, відбудеться в Жаб'ю-Слупейка в читальні «Просвіти» в неділю, дня 8 вересня 1907. Початок точно о 6 годині вечором. В програму входять в супроводі бандури: 1) Думи, 2) Пісні козацькі, 3) Пісні чумацькі, 4) Пісні про кохання, 5) Пісні гумористичні».

Спочатку Г. Хоткевич жив у Львові, а влітку 1906 р. на пропозицію В.Гнатюка поїхав на Гуцульщину, яка справила на нього незабутнє враження. Про це Хоткевич пише: «Я як роззявив рота, прибувши на Гуцульщину, так із роззявленим ротом і ходив шість літ». Жив він переважно у Криворівні у селянина П.Потяка. Часто мандрував до сусідніх сіл, дбайливо вивчав народне мистецтво гуцулів, їх звичаї та побут, записував на ноти колядки, щедрівки, коломийки. Письменник дуже швидко навчився розмовляти гуцульським діалектом. Згодом про це він писав: «Дуже вразила мене ця гуцульська бесіда, і я об'явив В.Гнатюкові, що напишу п'єсу про Довбуша «гуцульськов беседов». Гнатюк віднісся до того іронічно: «Я двадцять літ студіюю Гуцульщину, переписав силу етнографічного матеріалу, а й то не відважуся писати по-гуцульські». Але Хоткевича не зупинила така заява авторитетного вченого. Скоро твір був готовий і «Гнатюк мусив визнати, що я гуцульською мовою досить заволодів».

Але поставившись до свого першого твору про Гуцульщину досить самокритично, Хоткевич побачив у ньому й недоліки. «Це був чисто історичний Довбуш, без найменшої вигадки – і в тому було його слабе місце». Таке зображення Довбуша не гармонувало з тим, як він був представлений в гуцульському фольклорі. Крім п'єси та історичної повісті «Довбуш», Хоткевич написав ще ряд творів з життя гуцулів: повісті «Камінна душа» (1911) і «Довбуш» (опублік.1965), оповідання «Гірські акварелі» (1914), нариси «Гуцульські образки». Твори з життя гуцулів принесли Г.Хоткевичу найбільшу популярність. У них найповніше проявився талант Хоткевича як прозаїка.

Над «Камінною душею» Хоткевич почав працювати десь у 1908 році. Вийшла повість у Чернівцях 1911 року. В ній письменник правдиво зобразив різні сторони побуту і звичаїв гуцулів. Багатий і самобутній світ гуцульського фольклору, барвиста гуцульська говірка так полонили письменника, що подекуди він втратив почуття міри і переситив твір фольклорно-етнографічними елементами.

Основна тема повісті – доля молоді, доброї серцем і романтичної душею Марусі, яка покохавши Дмитра Марусяка, покинула свого недолугого попа й подалася з опришком у Карпатські гори. Образ Марусяка показаний письменником в еволюції. З борця проти несправедливості, проти багатіїв він стає розбійником.

Багато в чому протистоїть Марусякові Юрчик Неклопотана Голова, в образі якого Хоткевич втілює кращі риси волелюбного гуцула, який горою стоїть за правду й справедливість, над усе цінить волю.

Правдиво змальовує Хоткевич образи мандатора Гердлічки та отамана пушкарів (сільської, оплачуваної урядом поліції, яка боролася з опришками) Юріштана. Ці історичні постаті письменник зобразив так, як вони закарбувалися в пам'яті народній, як носії зла і насильства на Гуцульщині. І це зло та насильство чинилося з відома і за згодою австро-угорських правителів, які кривавими

тортурами й жорстокістю намагалися усмирити вільнолюбних гірських мешканців, примусивши гуцулів стати на коліна. Повесть пройнята пафосом викриття і засудження тієї політики, розбою і беззаконня, які чинилися на Гуцульщині іменем австро-угорської влади.

Хоткевич переклав повесть і російською мовою і мав намір при допомозі В. Короленка, який прихильно оцінював твір, видрукувати в Росії, але тоді не вдалося здійснити цього задуму.

Повесть за життя письменника друкувалася п'ять разів. У 1930 році вийшла в Москві в перекладі російською мовою. Це свідчить про значну популярність «Камінної душі».

Тематично близькими до «Камінної душі» є збірка «Гірські акварелі» та цикл «Гуцульські образки». Разом взяті, вони складають художній літопис життя і побуту гуцулів кінця ХІХ- поч. ХХ ст. У «Гірських акварелях» ліричні сцени й образи чергуються з малюнками фольклорно-побутового плану. Г. Хоткевич майстерно змальовує гуцульське село («Село»), сцену трагічної загибелі малого Івасика («Злочин природи»), косовицю на полонині («Кішня») та різні реальні картини з життя гуцулів («Пожарище», «Поліціян», «Марод» та інші).

«Гуцульські образки» - це соціально-побутові малюнки, в яких на першому плані – люди і природа Гуцульщини. Н відміну від «Гірських акварелей», де головною дійовою особою є природа, в даному циклі основна увага зосереджена на висвітленні різних сцен трудових буднів гуцулів. Так у творі «Дараби» письменник змальовує важку і небезпечну працю плотарів, які ризикуючі життям, ведуть плоти гірськими ріками. В оповіданнях «У корчмі», «Ранок» йде мова про те, як темного і неписьменного гуцула одурманюють спритні гендлярі та шинкарі, видурюють у нього тяжко зароблені крейцари. В інших творах розкрито характер, психологію, багатий світ фантазії гуцулів.

Незважаючи на деякі слабкі місця окремих оповідань, твори Г. Хоткевича гуцульського циклу для нас цінні насамперед правдиво відображеними картинами життя гуцулів, їх звичаїв і психології.

Крім художніх творів, Хоткевич широко пропагував Гуцульщину в періодичній пресі.

На сторінках російських та українських газет і журналів він помістив низку науково-популярних статей про гуцулів та окремі художні твори на гуцульську тематику.

Під час Першої світової війни, коли зацікавлення Галичиною та гуцульською тематикою зросло у зв'язку з тим, що там перебували російські війська, Хоткевич прочитав чимало лекцій про Галичину та Гуцульщину, в яких правдиво розповідав про стан цього краю. Досить цікавими були публікації в журналі «Природа й люди», який виходив в Петрограді. Тут у 1916 році були надруковані нариси «По гірській Галичині. Гуцули і Гуцульщина», «Новий рік у гуцулів» та уривки з повісті «Камінна душа». В нарисі «По горній Галичії. Гуцули і Гуцульщина» автор описує поїздку з Коломиї через Косів до Криворівні, працю гуцулів на лісорозробках, дає характеристику окремих населених пунктів.

У статті «Новий год у Гуцулів» Г. Хоткевич розповідає про новорічні звичаї і вірування, про те, як дівчата ворожать, чи вийдуть у новому році заміж, а молодіці і чоловіки – яка буде погода, урожай, скільки корови будуть давати молока, ворожать, щоб забезпечити достаток у наступному році. Автор справедливо зауважує, що ці звичаї є залишками дохристиянських вірувань, що уже не всі їх дотримуються і під впливом піднесення культури вони поступово відмирають. Ця стаття Хоткевича з етнографічного боку і зараз не втратила свого пізнавального значення. Друкувалися тоді твори Хоткевича про Гуцульщину і в інших періодичних виданнях.

Це далеко не повний перелік фактів та подій, які розкривають популяризаторську діяльність Гната Хоткевича, що привертала увагу до Гуцульщини широким верст громадськості. В архіві письменника збереглися численні схвальні відгуки читачів про його статті та твори на гуцульську тематику. Наприклад, жителька Москви Муратова Н.В. після прочитання статті Хоткевича у «Русских ведомостях» писала: «...Потянуло мене в тот благодатный край, который Вы так увлекательно описываете».

У творах Хоткевича про Гуцульщину описувалась не тільки краса цього українського краю, але й тяжке життя гуцулів, поневолених чужоземними та своїми багатіями. Хоткевич правдиво зобразив гуцулів як етнографічну групу українського народу, їх мову, як своєрідний діалект української мови. Це спростувало антинаукові концепції діячів реакційної проросійської партії москвофілів, яка діяла на західноукраїнських землях. Вони твердили, що жителі Галичини, Буковини та Закарпаття – це частина російського народу, тим самим підтримуючи імперіалістичну політику царизму, його участь у розв'язанні Першої світової війни. Твори Хоткевича в якійсь мірі спростували ці вигадки.

Незважаючи на те, що після 1912 р. Хоткевич не мав вже змоги побувати на Гуцульщині, він ніколи не забував цього краю, який аж до 1939 року знаходився під пануванням Польщі. На Радянській Україні Хоткевич вважався одним з кращих знавців Гуцульщини. Він перевидає старі та пише нові твори на гуцульську тематику. У 1922 р. було здійснено друге видання повісті «Камінна душа» у Катеринославі, а в 1930 р. вона вийшла у Москві у перекладі російською мовою з численними коментарями автора. У той час Хоткевич також написав на основі цієї повісті кіносценарій. Але дирекція кінофабрики листом від 11 травня 1927 р. повідомляла, що виготовити кінофільм не можна через відсутність відповідного постановника. Така ж доля, на жаль, спіткала і сценарії п'єс з репертуару Гуцульського театру, які були написані українською та російською мовами.

Писав Хоткевич про Гуцульщину і в своїх наукових розвідках. У книзі «Музичні інструменти українського народу» він детально описав та запропонував розповсюдити старовинні музичні інструменти гуслі, флюяру, трембіту, сопілки, які ще побутовали на Гуцульщині. Тут вміщено тексти гуцульських пісень, коломийок, зображення музичних інструментів.

Також Хоткевич робив заходи, щоб відновити діяльність Гуцульського театру та перевезти його на Радянську Україну. Він звертався до наркома освіти УРСР М.Скрипника, який пообіцяв йому виділити кошти на перевезення театру. Хоткевич почав листування з учасниками театру в цій справі. Але власті панської Польщі зробили все, щоб не допустити до здійснення цього плану.

Під час зустрічей з відомим театральним діячем Лесем Курбасом Хоткевич не раз пропонував поставити п'єсу, написану гуцульським діалектом. Він вважав, що це мало б не тільки велике значення в театральному, але й у політичному житті, бо «тутешній українець побачив би, що українська мова багата у своїх відтінках і наріччях, що гуцули говорять так, а бойки інакше. Це усе не тільки цікаво, але й важно».

На прохання дирекції театру «Веселий пролетар» Хоткевич поставив з його учасниками танці «Аркан», «Гуцулка», «Ворохтянський танець». Їх показував цей колектив під час гастролей по Україні. Глядачі захоплювались цими темпераментними танцями. Правда, й тоді траплялися випадки, що їх сприймали за танці американських індіанців. Це ще раз підтверджувало важливість намагань Хоткевича показати багатогранність української культури.

Слід відзначити й те, що популяризації Гуцульщини значно сприяла публікація в 1929-1932 роках видавництвом «Рух» 8-томника творів Гната Хоткевича. Твори про Гуцульщину ввійшли до двох останніх томів. До 7-го тому ввійшло 28 малих творів про Гуцульщину. Тут вміщено вступну статтю А.Березинського «Гуцульщина в українській літературі». Цей том має підзаголовок «Гуцульські оповідання». У 8-му томі була ще раз надрукована «Камінна душа».

У цей ж час на основі зібраних у Галичині матеріалів Хоткевич пише історичну повість «Довбуш», яка побачила світ у 1965 році. Чимало з творчої спадщини Хоткевича про Гуцульщину залишилось у рукописах. Це перш за все твори про опришків «Паніпалек і Туманюк», «Мирон Штола» та інші. Вони чекають ще на своїх дослідників та видавців. Лежать в архівах і записи гуцульського фольклору, зроблені Хоткевичем. Лише іноді вони потрапляють до збірників фольклорних творів.

У післявоєнних виданнях творів Гната Хоткевича гуцульська тематика представлена досить широко. В той же час багато з його доробку ще не надруковано, а деякі публікації стали бібліографічною рідкістю. Ніде не був надрукований репертуар Гуцульського театру, не побачили світ кіносценарії на гуцульську тематику. Це стосується і згадуваних уже фольклорних записів. Їх публікації значно б збагатили нашу уяву про багатогранну діяльність Гната Хоткевича на ниві розвитку української культури. Не виключена можливість, що деякі з цих творів могли б знайти своє місце на сцені чи на екрані. З усього сказаного видно, що за своє коротке перебування на Гуцульщині Гнат Хоткевич глибоко пізнав долю цього українського краю. Він ґрунтовно вивчив його історію та культуру. На основі цього написав низку різноманітних за жанром творів. Він зробив дуже багато, щоб показати світові красу Гуцульщини, звернути увагу на злиденне становище її жителів. Тому і сьогодні у гуцульському краї добрим словом згадують співця Гуцульщини – Гната Хоткевича.

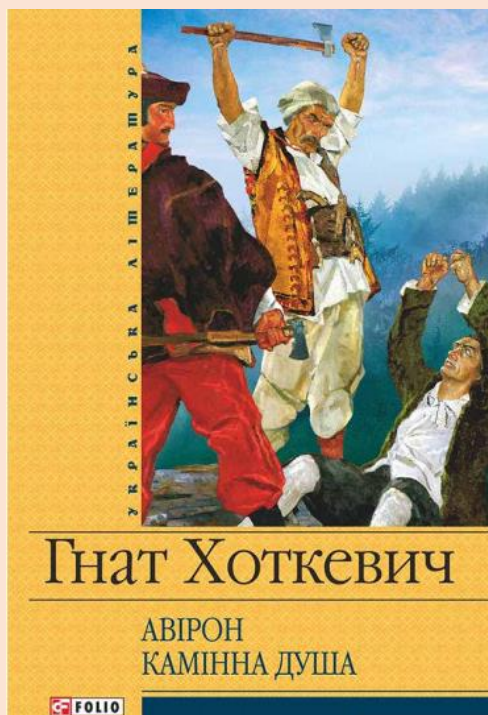

Хоткевич Г. Вокальні твори / Гнат Хоткевич. – Львів: Априорі, 2022. – 104 с.

Нотний збірник «Гнат Хоткевич. Вокальні твори» містить 16 зразків камерно-вокальної спадщини універсального українського митця Гната Мартиновича Хоткевича (1877-1938), життя якого трагічно обірвалось у катівнях помпезного будинку Харківського НКВС, після чого прийшло багаторічне забуття. Як композитор Г. Хоткевич є автором близько 400 музичних творів, з-поміж яких чільне місце займають солоспіви у супроводі фортепіано на слова Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, П. Тичини, М. Філянського, Ю. Федьковича, Калідаси. Упродовж 1927-1930 рр. Харківське державне видавництво опублікувало 16 вокальних творів композитора, які виконувалися провідними співаками того часу. Вперше після довгого мовчання камерно-вокальна і вокально-хорова муза Г. Хоткевича зазвучала 28 грудня 1987 р. в Рівненському державному інституті культури на «Концерті з музичних творів Гната Хоткевича», присвяченому 110-річчю від дня народження митця. Неодноразово цей концерт повторювався протягом 1988-1992 рр. в Рівному, Харкові, Житомирі, Львові, Ленінграді, був записаний на Львівському телебаченні (1988). Ініціатор відродження імені і творчості Г. Хоткевича-музиканта, зокрема дослідниця його вокальної спадщини, доктор мистецтвознавства, професор Львівської Національної музичної академії імені М. Лисенка, Надія Онисимівна Супрун-Яремко є укладачем нотного збірника «Гнат Хоткевич. Вокальні твори», який призначається професійним співакам та студентам вокальних факультетів музичних закладів України.

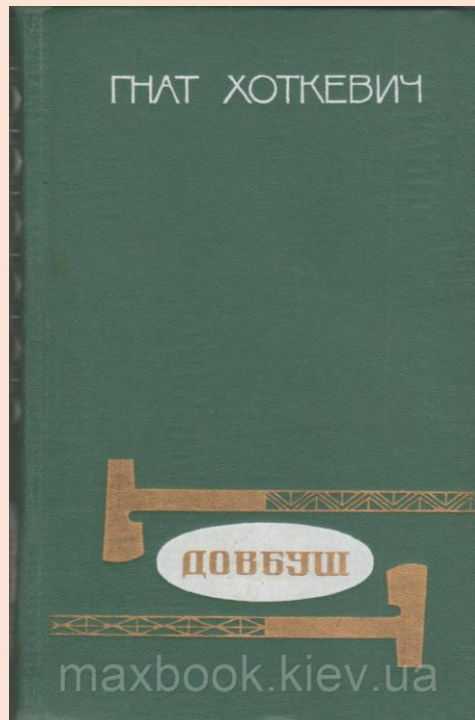

Сучасні книги Гната Хоткевича

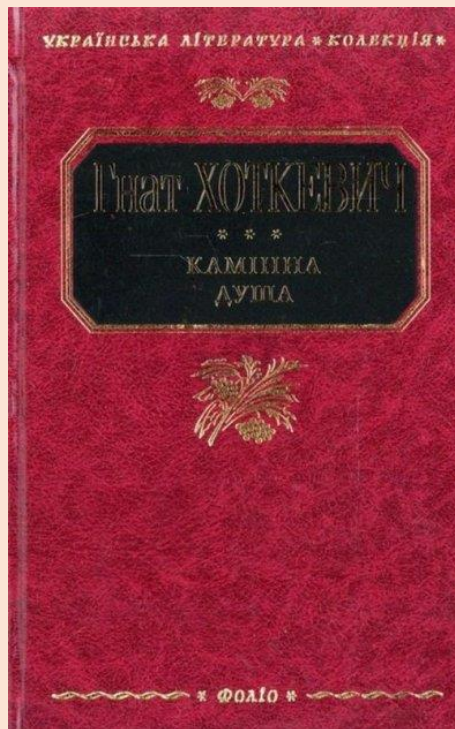
Хоткевич Г. Авірон Камінна душа : повісті / Гнат Хоткевич, - Харків: Фоліо, 2012 – 640 с.-(Серія «Шкільна бібліотека»).

До книги талановитого українського прозаїка, драматурга, мистецтвознавця, критика Гната Хоткевича (1877 1938) увійшли три повісті: Авірон зразок попереджувальної літератури, Камінна душа про життя гуцулів волелюбного народу, його історію, побут, звичаї, і повість Тарас Шевченко (твір побачив світ уже після смерті автора, у 1966 році) про життєвий і творчий шлях великого поета.

Хоткевич Г. Довбуш : повість / Гнат Хоткевич. – К.: Художня література, 1977. – 432 с.

Повість «Довбуш» широко охоплює явища громадсько-культурного минулого, зокрема опришківського руху XVIII століття на західних теренах України. Визвольний рух на Гуцульщині письменник у творі пов'язує з гайдамацьким рухом на Наддніпрянщині, наголошуючи на спільних прагненнях усього українського народу.

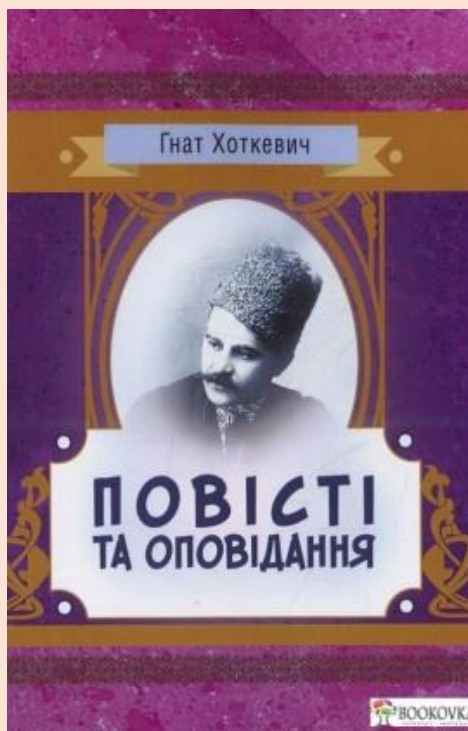

**Хоткевич Г. Камінна душа : повість / Гнат Хоткевич, - Харків :
Фоліо, 2012. - 640с.- (Серія українська література. Колекція)**

Гнат Хоткевич (1877-1938) - самобутня творча постать: письменник, критик, літературознавець, мистецтвознавець, театральний і музичний діяч, історик і етнограф, автор багатьох новел, оповідань, повістей, романів. До книжки увійшла його повість "Камінна душа" (1911), яка і сьогодні приваблює стильовою, мистецькою самобутністю.

Розрахована на школярів, вчителів, студентів-філологів, усіх, хто цікавиться творчістю Г. Хоткевича.

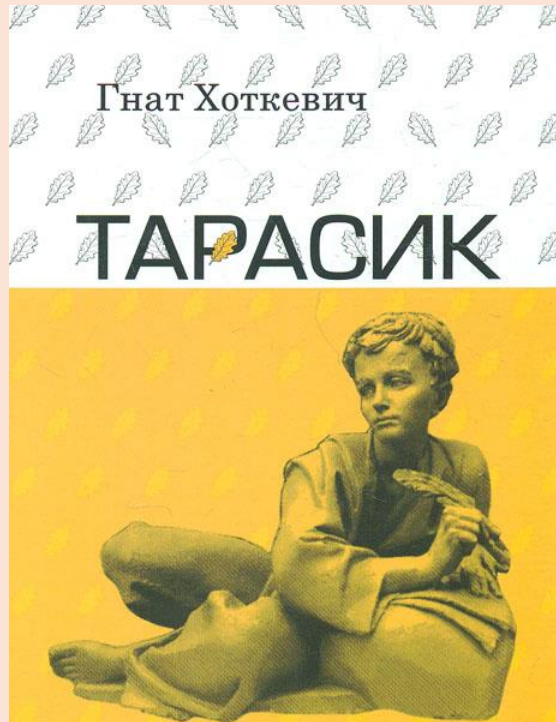

Хоткевич Г. Повісті та оповідання / Г. Хоткевич. – К.: Видавництво «Центр навчальної літератури», 2020. -158 с.

Хоткевич Гнат Мартинович (1877–1938) — прозаїк і драматург, критик і перекладач, композитор і мистецтвознавець. У літературу ввійшов як автор новел та нарисів, оповідань та повістей з народного життя, а також героїко-революційної драми «Лихоліття».

У виданні вміщено кращі твори письменника на історичну тематику, зокрема оповідання та повість «Авірон» за біблейським сюжетом.

Хоткевич Г. Тарасик : роман / Гнат Хоткевич. – Львів: Априорі, 2017. - 656 с.

Ви тримаєте в руках першу частину тетралогії Гната Хоткевича про життя і творчість Тараса Шевченка. Навіть ті, хто не кохається в белетризованих біографіях, прочитають книжку на одному подиху. Читацькі відчуття можна порівняти з враженням від роману Ірини Вільде "Сестри Річинські". Роман-епопея був уже готовий до друку, коли Гната Хоткевича арештували і стратили, а рукопис безслідно пропав в архівах НКВД... А може, й до архіву не потрапив, а був знищений... Роман "Тарасик" публікується за єдиним рукописом, що зберігся.

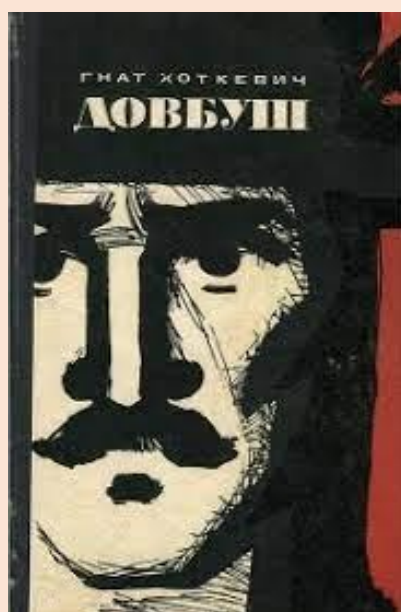
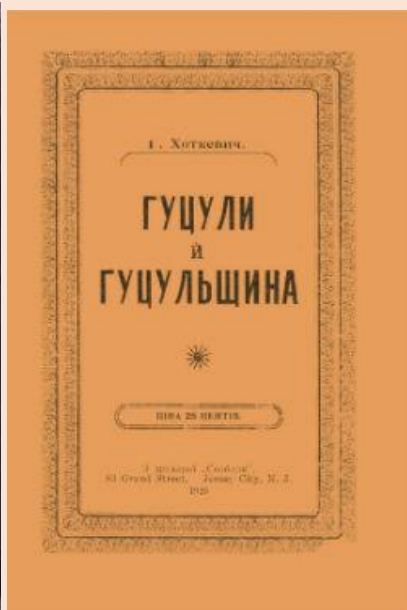
Хоткевич Г. Там. Де не колеться трава. Гнат Хоткевич та його родина / Галина Хоткевич. – Львів: Априорі, 2017

Ця книжка - як лист з минулої епохи, епохи живої пам'яті про Гната Хоткевича та перехресні й неперехресні долі його родини. Її авторка, наймолодша донька українського класика Галина Хоткевич, яка, здавалося, була вирвана з України з корінням, є останнім носієм тієї пам'яті. Читати її спогади навдивовижу легко. І навіть захоплює спостерігати, як крізь пів столітню товщу часу та неприсутності в рідних просторах у цих її текстах неймовірним чином проростають незнищенні гени батькового письменницького хисту, любові до всього рідного та ота його невсипуща охочість до діла культурного й громадського. Запасу хоткевичового таланту з вершком вистарчало й на його родину. Якби не жорстока епоха, в яку усім їм довелося жити, ті творчі дари могли б рясно зародити. Якби... Для найширшого кола читачів.

Видання попередніх років

Бібліотека ОІППО

Грудень 2022 р.